

PŘÍLOHY

Příloha A: hora Sínaj a její lokalizace

„Až do začátku moderního kritického bádání nebylo sporu o tom, že Sínaj stála na stejnojmenném poloostrově; podle místní tradice se mělo zato, že by přitom mělo jít o „Džebel Músá“¹ (Mojžíšovu horu).“² I dnes to mnozí badatelé pokládají za správné.

„Ještě majestátnější hory se tyčí jižně od Džebel Músá a i na ně je obtížný přístup, jenže na svém úpatí nemají dost volného prostoru. Oblast Džebel Músá je jako dějiště biblické scény tím pravděpodobnější, že u jejího úpatí se nachází široká pláň, která mohla být dobrým tábořištěm na úpatí boží hory. Jako možná lokalizace hory Sínaj bylo navrženo nejméně tucet různých míst od severu a západu Sínajského poloostrova, přes jižní Palestinu, Zajordánsko až po Saúdskou Arábii. V Bibli je tato hora jmenována Sínaj a Choréb, což podle mnoha badatelů ukazuje na dvě odlišné tradice. Je ale také možné, že jde o dvě odlišná místa, ať již by byla nedaleko sebe, nebo od sebe více vzdálená. Nedávné archeologické a textové důkazy podle všeho podporují lokalizaci Sínaje u Har Karkom mezi Kádeš-barnejí a Ejlatem. Důvod této nejasnosti leží v navzájem si odporujících zmínkách v biblických textech a částečně i v nepřesnosti většiny informací. Pouštní itinerář (Nu 33,1-49) vyvolává zdání, že jde o horu v Saúdské Arábii, ale tato domněnka je méně pravděpodobná než umístění hory na Sínajském poloostrově. Nejpřesnější informace je nám dána v Deuteronomiu 1,2: „Cesta od Chorébu směrem k pohoří Seíru do Kádeš-barneje trvá 11 dní“ - tento text naznačuje umístění hory v jižní části Sínajského poloostrova.“³

Existují však i rozdílné názory na tuto problematiku a ty uvádějí „jiné hory na Sínajském poloostrově, různé hory na východ od Élatského zálivu (kde se mají vyskytovat vyhaslé sopky) nebo o něco severněji na edómském území, horu v okolí Kádeše aj.“⁴

Podle nejnovějších informací to však nevypadá, že by mělo dojít ke vzájemné shodě vědců a archeologů zabývajících se touto problematikou. Jedno je však jisté – biblickému textu nejde o rozluštění této otázky po přesné lokalizaci hory Sínaj.

Příloha B: Rákosové moře

Nejčastěji skloňovaným pojmenováním průchodu Izraelců přes suché dno „Rákosového moře“⁵ je „území Hořkých jezer (v zóně dnešního Suezského průplavu)“⁶; existují domněnky, že se jednalo o mělkou a bažinatou oblast, která sice byla průchodná pro

¹ „Tato hora se zvedá do výšky 2276 m a výstup na ni je obtížný.“ In: BEITZEL, Barry J (ed.). *Biblica: biblický atlas : putování sociálními a historickými reáliemi biblických zemí*. Vyd. 1. Praha: Fortuna Libri, 2007, s.154.

² RENDTORFF, Rolf. *Hebrejské bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. Praha: Vyšehrad, 2003, s.38.

³ BEITZEL, Barry J (ed.). *Biblica: biblický atlas : putování sociálními a historickými reáliemi biblických zemí*. Vyd. 1. Praha: Fortuna Libri, 2007, s.154.

⁴ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejské bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. Praha: Vyšehrad, 2003, s.38.

⁵ „Hebrejský text Exodu neuvádí vlastně Rudé moře; správný výklad výrazu jam súfzde i jinde (Iz 11,15) je Rákosové moře – Rudé moře je totiž slané a tudíž bez rákosu.“ In: DEVER, William G. *Kdo byli první Izraelci a odkud přišli?*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2010, s.30-31.

⁶ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejské bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. Praha: Vyšehrad, 2003, s.34.

pěší skupinu, nikoli však pro těžké vozy, kterým v takovém podloží hrozilo nebezpečí zapadnutí do bahna.

Jsou však i další vědecké návrhy možného průchodu, jako např. „*Élatský, popř. Akabský záliv nebo Sirbónské jezero, laguna u středomořského pobřeží na východ od nilské delty.*”⁷

Je však třeba důrazně připomenout, že neúnavné hledání místa, kde Izraelité prchali před egyptskou mocí by znamenalo hrubé nepochopení biblické zvěsti Starého zákona.

Příloha C: Mojžíšovo jméno

Jak je to se jménem největšího muže Starého zákona, Mojžíšem?, „*Jméno moše odpovídá elementu, který se hojně vyskytuje v teoforních (tj. pomocí jména nějakého božstva utvořených) egyptských jménech jako např. Thutmóse a Ramesse; oznamuje, že určité božstvo nositele jména zrodilo či zplodilo. Schází-li jméno božstva, pak jde o krátkou formu, která je doložena i v egyptštině.*”⁸

Z biblického pohledu však máme v knize Exodus uvedenou takovou etymologii, která je v sobě rozporná: v textu je jeho jméno popsáno jako „*vytahující*”⁹, neboť Mojžíše vytáhla z vody faraónova dcera. V tomto případě by se však jednalo o tvar „*mašui, tzn. ten, který byl vytážen*”¹⁰; zatímco tvar „*Moše*”¹¹ znamená „*vytahující*”, popř. ten, který vytahuje, což by pak byla zřetelná narážka na jeho budoucí úkol, tzn. vyvedení Izraelců z Egypta.

Příloha D: „truhla smlouvy”¹²

„*Truhla smlouvy je zmiňována v souvislosti s putováním pouští (Nu 10,33-36; Nu 14,44) i později při obsazování země (Joz 3n) a patří skutečně do nomádského okruhu*”¹³ - podobně jako svátek pesach.

Když však vezmeme v potaz text v knize Exodus, konkrétně části 25,10-16 a 37,1-5, je těžké jednoznačně určit, jak Izraelité její význam chápali. Buď jí brali jako trůn, ze kterého Hospodin vede války proti jejich nepřítelům, nebo byla považována spíše za jakousi úschovnu smluvních dokumentů. „*Pro mnohé Izraelce muselo být teologické porozumění – které spojovalo schránu s Boží přítomností – jednoznačně dominantní.*”¹⁴

Ať už ale schránu vnímali Izraelité jak chtěli, jedno je jisté – musela být pro ně minimálně symbolem Hospodinovy přítomnosti, neboť její ztráta, např. během válek v době soudců, představovala pro lid značnou ránu a velké pochybnosti a pozbytí veškerých

⁷ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejské bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. Praha: Vyšehrad, 2003, s.34.

⁸ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejské bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. Praha: Vyšehrad, 2003, s.34.

⁹ Ex 2,10.

¹⁰ SKOLNIK, Fred (ed.) a Michael BERENBAUM (ed.). *Encyclopaedia Judaica*. 2nd ed. Detroit: Macmillan Reference USA in association with Keter Publishing House, Jerusalem, 2007, s.523.

¹¹ SKOLNIK, Fred (ed.) a Michael BERENBAUM (ed.). *Encyclopaedia Judaica*. 2nd ed. Detroit: Macmillan Reference USA in association with Keter Publishing House, Jerusalem, 2007, s.523.

¹² Nazývána též jako „*schrána Hospodinovy smlouvy*“ (Dt 10,8).

¹³ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejské bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. Praha: Vyšehrad, 2003, s.42.

¹⁴ BEITZEL, Barry J (ed.). *Biblica: biblický atlas : putování sociálními a historickými reáliemi biblických zemí*. Vyd. 1. Praha: Fortuna Libri, 2007, s.157.

jistot. Materiálem byla ze dřeva, které bylo pozlacené a především pak její víko, které bývá též označováno jako slitovnice, bylo z ryzího zlata a skrápělo se krví z obětovaného zvířete. Na obou koncích tohoto víka proti sobě stáli dva cherubové s roztaženými křídly. Uvnitř schrány byly uloženy desky ze zákonem jakožto vrcholným, slovním vyjádřením „Boží svatosti“,¹⁵ dále také nádoba s manou a Áronovy hole.

Truhla se přenášela na tyčích, které byly vloženy do kroužků ve čtyřech spodních rozích; toto přenášení, resp. její pozvedání a ukládání bylo provázeno „Mojžíšovým výrokem“¹⁶ – kdykoli Izraelité táhli pouští, byl mezi nimi přítomný Hospodin jako vítěz nad nepřáteli; když schrána spočívala na místě, předznamenávala návrat Boha, který přichází z bitvy.

„Zlatem obložené dřevěné schrány známe ze starověkého Blízkého východu již od doby před Mojžíšem. Schrána smlouvy byla však jedinečná, protože obsahovala desky smlouvy, tj. dokumenty se zákonnými ustanoveními.“¹⁷

Příloha E: stan setkávání

Stan setkávání „(*ohel mo'ed*, Ex 33,7-11; Nu 11,6; 12,4 aj.) neměl snad původně s truhlou nic společného, ale byl samostatnou nomádkou svatyní, která snad sloužila k prostředkování orákula; teprve pozdější podání z ní zpětnou projekcí jeruzalémského chrámu do času pouště učinilo velkou přenosnou svatyní, stánek úmluvy. Dobré důvody konečně hovoří pro to, že oběť poražených zvířat (*zebach*) je vysvětlitelná z nomádkého způsobu života, takže i ona patří ke kultickým tradicím přineseným do země.“¹⁸

„Popis svatyně zřejmě pochází z nejmladší vrstvy Pentateuchu, která se datuje do doby jeho konečné redakce v období babylónského exilu, nebo krátce po něm (případně podle názoru některých autorů do pozdní doby království Judska). Tato zpráva je v knize Exodus zdvojená – téměř vše se zde opakuje dvakrát. V kapitolách 25-31 dostává Mojžíš instrukce k vybudování Svatyně a v kapitolách 35-40 je téměř totožnými slovy popsáno její budování. Stavba je popsána do velkých detailů.“¹⁹ Druhá kniha Mojžíšova tuto přenosnou svatyni popisuje jako místo, které je jakýmsi centrem Boží přítomnosti – přesto je poněkud problematické zcela nekriticky přijmout popis takové svatyně; když se totiž do textu více začteme, zjistíme, že měla dosti složitou strukturu, což sebou přináší potřebu zručných a schopných umělců, krejčích, tesařů a jistě mnohých dalších. A to ještě nemluvíme o potřebě, resp. množství materiálu jako např. bronz, zlato, vzácné kameny a drahé látky atp., „Navíc, podle Nu 4,28 bylo zapotřebí 8580 lévijců jako personál.“²⁰ Je těžké si tedy představit v souvislosti exodu, že by skupina uprchlých otroků byla schopna v poušti dát dohromady něco takového – je to velmi nepravděpodobné.

¹⁵ Ex 25,16.21; 40,20; Dt 10,1-5.

¹⁶ Nu 10,35n.

¹⁷ DOUGLAS, J (ed.). *Nový biblický slovník*. 2. vyd. Praha: Návrat domů, 2009, s.918.

¹⁸ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejské bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. Praha: Vyšehrad, 2003, s.42-43.

¹⁹ BEITZEL, Barry J (ed.). *Biblica: biblický atlas : putování sociálními a historickými reáliemi biblických zemí*. Vyd. 1. Praha: Fortuna Libri, 2007, s.157.

²⁰ BEITZEL, Barry J (ed.). *Biblica: biblický atlas : putování sociálními a historickými reáliemi biblických zemí*. Vyd. 1. Praha: Fortuna Libri, 2007, s.157.

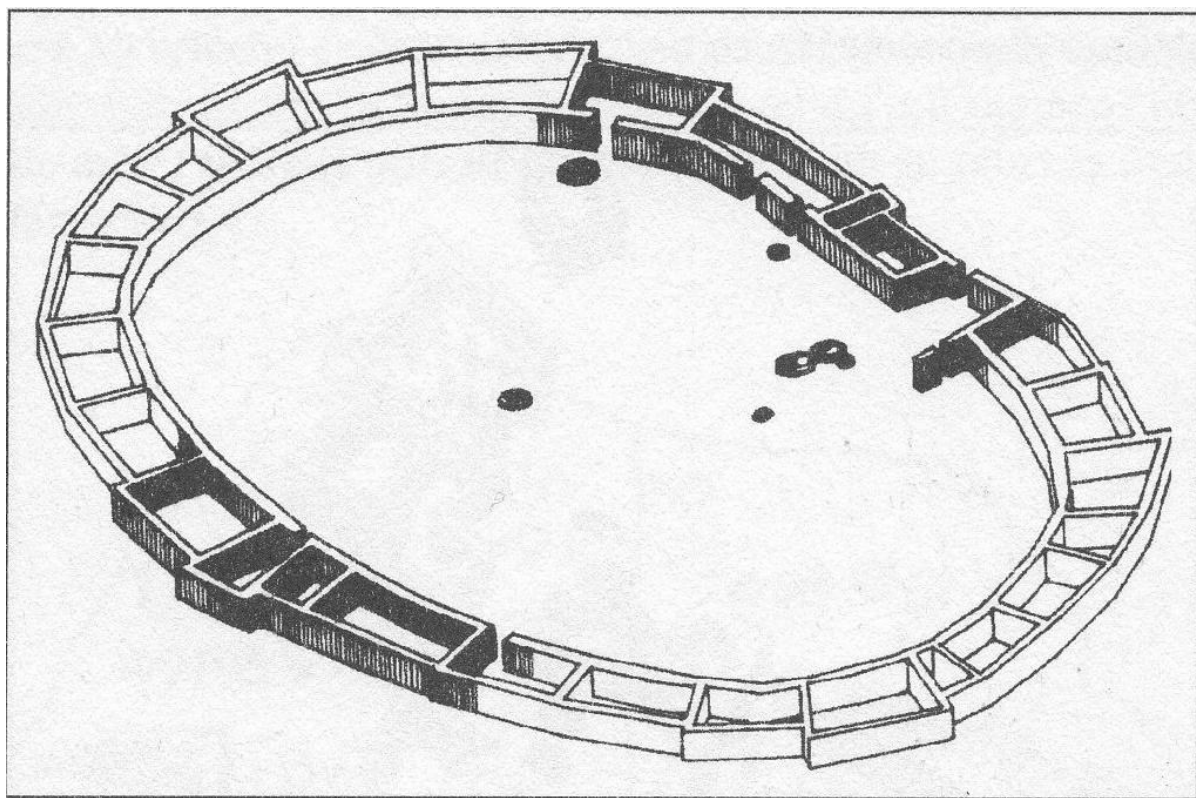
Značně jednodušší obraz nám ale nabízí text v Exodu 33, kde se mluví o relativně malém stanu mimo tábor, který byl udržován Jozuem a navštěvován Mojžíšem, který byl příjemcem Hospodinova zjevení – jako pouštní svatyně je to mnohem pravděpodobnější. Pak se nám ovšem nabízí otázka, co si máme počít s kněžským popisem svatyně ?, „Starší autoři se domnívali, že šlo o imaginární a ideální konstrukci, která nikdy neexistovala. Tento názor dnes již ale není obecně přijímán. Obraz Svatyně mohl být odvozen od stanu Davidova, který byl vybudován v Jeruzalémě jako místo uložení archy (2S 6,17), a dále ovlivněn vzhledem Šalomounova chrámu.“²¹

Příloha F: výraz Izrael

Co vlastně znamená jméno Izrael? „Z mnoha výkladů se jako nejpravděpodobnější jeví „bojuje Bůh“ v kontextu Gn 32,39 nebo „ať bojuje Bůh“, přičemž v kořeni s-r-h souzní zároveň vlada – vítězným bojem se Bůh zjevuje jako vládce.“²²

V souvislosti se jménem Izrael však není možné nezmínit též jméno „Ješurín, což je tvar užitý v ČEP (v kral. je pak užito slova Izrael) a znamená „přímý“. Je to časté jméno Izraele, jméno lidu.“²³

Příloha G: „půdorys vesnice ze starší doby železné I“²⁴

²¹ BEITZEL, Barry J (ed.). *Biblica: biblický atlas : putování sociálními a historickými reáliemi biblických zemí*. Vyd. 1. Praha: Fortuna Libri, 2007, s.157.

²² HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Vyd. 1. Praha: Advent-Orion, 2003, s.246.

²³ HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Vyd. 1. Praha: Advent-Orion, 2003, s.252.

²⁴ FINKELSTEIN, Israel a Neil Asher SILBERMAN. *Objevování Bible: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2007, s.107.

Příloha H: „osídlovací vlny na vysočině“²⁵

OBDOBÍ	DATA	HLAVNÍ CHARAKTERISTIKA
Starší doba bronzová	3500–2200 př. n. l.	<i>První osídlovací vlna,</i> asi 100 sídel.
Přechodná doba bronzová	2200–2000 př. n. l.	Krize osídlení. Většina sídlišť opuštěna.
Střední doba bronzová	2000–1550 př. n. l.	<i>Druhá osídlovací vlna,</i> asi 220 sídlišť.
Mladší doba bronzová	1550–1150 př. n. l.	Krize osídlení, jenom asi 25 sídel.
Doba železná I	1150–900 př. n. l.	<i>Třetí osídlovací vlna,</i> asi 250 sídel.
Doba železná II	900–586 př. n. l.	Systém osídlení se rozvíjí a dosahuje více než 500 sídel (8. stol. př. n. l.)

²⁵ FINKELSTEIN, Israel a Neil Asher SILBERMAN. *Objevování Bible: Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2007, s.109.

Příloha I: „srovnání schémat chetitské smlouvy a dekalogu“²⁶

Schéma chetitské smlouvy	Schéma dekalogu
Velkokrál se představuje	Hospodin se představuje (Ex 20,2a – Dt 5,6a)
historický prolog	historický prolog (Ex 20,2b – Dt 5,6b)
prohlašuje se zásada smlouvy	je vyslovena zásada smlouvy (1. přikázání obsahuje zásadní ustanovení o vztahu Hospodina ke smluvnímu lidu)
jednotlivé podmínky	Jednotlivé podmínky (přikázání) Ex 20,3 – 6 – Dt 5,7 – 10 2. přikázání: Ex 20,7 Dt 5,11 3. přikázání: Ex 20,8 – 11 Dt 5,12 – 15 4. přikázání: Ex 20,12 Dt 5,16 5. přikázání: Ex 20,13 Dt 5,17a 6. přikázání: Ex 20,14 Dt 5,17b 7. přikázání: Ex 20,15 Dt 5,17c 8. přikázání: Ex 20,16 Dt 5,17d 9. přikázání: Ex 20,17a Dt 5,18a 10. přikázání: Ex 20,17b Dt 5,18b
seznam svědků požehnání	

²⁶ LAPPLE, Alfred. *Úvod do Starého zákona*. Praha: Česká katolická charita, 1972, s.155.